

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2025"

YASHIL IQTISODIYOT: BARQAROR RIVOJLANISHNING ASOSIY OMILI SIFATIDA

Ziyadullayeva Ruxshona Ruxiddin qizi

Toshkent Iqtisodiyot va Texnologiyalari Universiteti Iqtisodiyot fakulteti talabasi

Nazarova Munavvar Soatmurod qizi

Toshkent Iqtisodiyot va Texnologiyalari Universiteti Iqtisodiyot fakulteti katta o'qituvchisi

Annontatsiya: Yashil iqtisodiyot zamonaviy iqtisodiy taraqqiyotning ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib, u iqtisodiy o'sishni ekologik barqarorlik va ijtimoiy farovonlik bilan uyg'unlashtirishga qaratilgan. Mazkur konsepsiya nafaqat iqtisodiy samaradorlikni ta'minlaydi, balki tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, chiqindilarni kamaytirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan keng foydalanish, ijtimoiy adolatni qo'llab-quvvatlash va kelajak avlodlar uchun xavfsiz hayot muhitini yaratishga xizmat qiladi. Maqolada yashil iqtisodiyotning nazariy asoslari, barqaror rivojlanish bilan o'zaro bog'liqligi, xalqaro tajriba, O'zbekiston sharoitida olib borilayotgan islohotlar hamda istiqboldagi vazifalar batafsil tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: yashil iqtisodiyot, barqaror rivojlanish, ekologik xavfsizlik, iqlim o'zgarishi, qayta tiklanuvchi energiya manbalari, energiya samaradorligi, chiqindilarni qayta ishlash, ijtimoiy farovonlik.

Аннотация: Зелёная экономика является одним из приоритетных направлений современного экономического развития и направлена на гармонизацию экономического роста с экологической устойчивостью и социальным благополучием. Эта концепция обеспечивает не только экономическую эффективность, но и рациональное использование природных ресурсов, сокращение отходов, широкое применение возобновляемых источников энергии, поддержку социальной справедливости и создание безопасной среды для будущих поколений. В статье подробно анализируются теоретические основы зелёной экономики, её взаимосвязь с устойчивым развитием, международный опыт, проводимые реформы в Узбекистане и перспективные задачи.

Ключевые слова: зелёная экономика, устойчивое развитие, экологическая безопасность, изменение климата, возобновляемые источники энергии, энергоэффективность, переработка отходов, социальное благополучие.

Abstract: The green economy is one of the priority areas of modern economic development, aimed at harmonizing economic growth with environmental sustainability and social welfare. This concept ensures not only economic efficiency but also the rational use of natural resources, waste reduction, the widespread use of renewable energy sources, the promotion of social justice, and the creation of a safe environment for future generations. The article provides a detailed analysis of the theoretical foundations of the green economy, its interconnection with sustainable development, international experiences, ongoing reforms in Uzbekistan, and future tasks.

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2025"

Keywords: *green economy, sustainable development, environmental security, climate change, renewable energy sources, energy efficiency, waste management, social welfare.*

KIRISH

XXI asrda insoniyat oldida turgan eng dolzarb masalalardan biri iqtisodiy rivojlanishni atrof-muhit muhofazasi va ijtimoiy barqarorlik bilan uyg'unlashtirish zarurati bo'ldi. An'anaviy iqtisodiy model qisqa muddatli iqtisodiy o'sishni ko'zlab, tabiiy resurslarning tezkor ekspluatatsiyasi va ekologik muvozanatning buzilishiga olib keldi. Natijada global miqyosda iqlim o'zgarishi, havo va suv ifloslanishi, cho'llanish, o'rmonlarning qisqarishi, biologik xilma-xillikning yo'qolishi kabi muammolar keskinlashdi.

Birlashgan Millatlar Tashkilotining ma'lumotlariga ko'ra, dunyo miqyosida har yili millionlab tonna chiqindilar atrof-muhitga chiqariladi, inson faoliyati natijasida atmosferaga chiqarilayotgan issiqxona gazlari esa global isish jarayonini tezlashtirmoqda. Jahon iqtisodiyotining an'anaviy rivojlanish modeli uzoq muddatda barqarorlikni ta'minlay olmaydi. Shu sababli, yangi iqtisodiy yondashuv — yashil iqtisodiyot konsepsiyasi shakllandi.

Yashil iqtisodiyot barqaror rivojlanish tamoyillariga asoslanib, iqtisodiy o'sishni ekologik xavfsizlik va ijtimoiy adolat bilan uyg'unlashtirishni maqsad qiladi. Bu model "kelajak avlodlar manfaatlarini hisobga olgan holda hozirgi avlod ehtiyojlarini qondirish" g'oyasini amalga oshirishga qaratilgan bo'lib, insoniyatning uzoq muddatli taraqqiyoti uchun ishonchli yo'ldir.

Asosiy qism

Yashil iqtisodiyotning nazariy asoslari bir nechta tamoyillarga tayanadi. Birinchidan, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish — ularni me'yoridan ortiq ishlatmaslik, qayta tiklash mexanizmlarini yo'lga qo'yish. Ikkinchidan, qayta tiklanuvchi energiya manbalariga o'tish — quyosh, shamol, biomassa va gidroenergiya imkoniyatlaridan keng foydalanish. Uchinchi tamoyil — chiqindilarni kamaytirish va qayta ishlash tizimini rivojlantirish. To'rtinchidan, "yashil texnologiyalar"ni joriy etish, ya'ni ishlab chiqarishda resurs tejamkor, ekologik toza innovatsiyalarni qo'llash. Nihoyat, ijtimoiy adolat va tenglikni ta'minlash ham yashil iqtisodiyotning ajralmas qismidir, chunki u jamiyatning barcha qatlamlari uchun barqaror hayot sharoitini yaratishga xizmat qiladi.

Barqaror rivojlanish konsepsiyasi iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy omillarning uyg'unligini nazarda tutadi. Yashil iqtisodiyot ushbu uch ustunni birlashtiruvchi mexanizm bo'lib xizmat qiladi. Masalan, qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish nafaqat ekologik muammolarni hal qiladi, balki yangi ish o'rinlari yaratadi, mahalliy iqtisodiyotni rag'batlantiradi va energiya mustaqilligini oshiradi. Shu tarzda, iqtisodiy foyda ekologik xavfsizlik va ijtimoiy farovonlik bilan uyg'unlashadi.

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, yashil iqtisodiyot siyosatini faol amalga oshirgan davlatlar uzoq muddatli istiqbolda barqaror rivojlanishga erishmoqda. Germaniya energiya siyosatini tubdan o'zgartirib, shamol va quyosh energetikasini keng rivojlantirdi. Daniya

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2025"

shamol energetikasi bo'yicha dunyoda yetakchilik qilmoqda va ortiqcha energiyani boshqa mamlakatlarga eksport qilmoqda. Janubiy Koreya "Yashil o'sish" strategiyasi orqali iqtisodiy modernizatsiya jarayonida ekologik talablarni ustuvor qo'ydi. Xitoy esa qayta tiklanuvchi energiya ishlab chiqarishda jahonda birinchi o'ringa chiqib, bir vaqtning o'zida millionlab yangi ish o'rinlarini yaratdi.

O'zbekistonda ham yashil iqtisodiyot konsepsiyasi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi. 2019-yilda tasdiqlangan "Yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasi" 2030-yilgacha bo'lgan davr uchun aniq vazifalarni belgilab berdi. Xususan, qayta tiklanuvchi energiya ulushini keskin oshirish, energiya samaradorligini ta'minlash, ekologik toza transport vositalarini rivojlantirish, chiqindilarni qayta ishlash sanoatini kengaytirish va "nol chiqindi" tamoyiliga bosqichma-bosqich o'tish ko'zda tutilgan.

Bugungi kunda O'zbekistonda yirik quyosh va shamol elektr stansiyalari qurilishi, elektrobus va elektromobillarni joriy etish, chiqindilarni qayta ishlash korxonalarini rivojlantirish kabi amaliy ishlar olib borilmoqda. Jahon banki, Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki, Osiyo taraqqiyot banki kabi xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlikda "yashil loyihalar"ni moliyalashtirish ishlari yo'lga qo'yilgan.

Xulosa

Yashil iqtisodiyot nafaqat iqtisodiy o'sishning yangi modeli, balki insoniyatning ekologik xavfsizligi va ijtimoiy farovonligini ta'minlovchi konsepsiya sifatida tobora ko'proq ahamiyat kasb etmoqda. Xalqaro tajribalar shuni ko'rsatadiki, yashil iqtisodiyotga o'tish uzoq muddatli istiqbolda barqaror rivojlanishni ta'minlabgina qolmay, davlatlarning raqobatbardoshligini oshiradi, yangi texnologiyalarni joriy etish va innovatsion rivojlanishga turtki beradi.

O'zbekiston uchun yashil iqtisodiyot konsepsiyasini chuqurlashtirish kelajak taraqqiyotining asosiy omillaridan biridir. Shu munosabat bilan quyidagi ustuvor vazifalarni alohida ta'kidlash mumkin:

- qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish hajmini sezilarli darajada kengaytirish;
- chiqindilarni kamaytirish va qayta ishlash bo'yicha samarali tizim yaratish;
- energiya samaradorligini oshirish va sanoatda "yashil texnologiyalar"ni keng joriy etish;
- ekologik toza transport vositalarini rivojlantirish;
- aholining ekologik madaniyatini oshirish, "yashil tafakkur"ni shakllantirish;
- xalqaro hamkorlikni kengaytirish orqali ilg'or tajribalarni milliy sharoitga moslashtirish.

Demak, yashil iqtisodiyotga asoslangan rivojlanish modeli kelajak avlodlarga toza ekologik muhit, barqaror iqtisodiyot va farovon jamiyatni taqdim etishning ishonchli kafolati bo'lib xizmat qiladi. Va, eng asosiysi, yashil iqtisodiyot — bu faqat hukumat qarorlari yoki yirik loyihalar emas, balki har bir insonning tabiatga bo'lgan mas'uliyatli munosabatidan boshlanadi. Agar biz kundalik hayotimizda tabiatni asrashga hissa qo'shsak, energiyani

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2025"

tejashga, chiqindilarni kamaytirishga harakat qilsak, kelajak avlodlarga munosib va farovon hayot sovg'a qilishimiz mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. United Nations Environment Programme (UNEP). Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication. Nairobi, 2011.
2. OECD. Green Growth Indicators. Paris: OECD Publishing, 2021.
3. World Bank. Inclusive Green Growth: The Pathway to Sustainable Development. Washington, 2012.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-4477-son qarori "2019–2030 yillarda O'zbekiston Respublikasida yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasi to'g'risida", 2019-yil 4-oktabr.
5. Sachs, J. D. The Age of Sustainable Development. Columbia University Press, 2015.
6. International Energy Agency (IEA). Renewables 2023: Analysis and Forecast to 2028. Paris, 2023.
7. O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi ma'lumotlari.